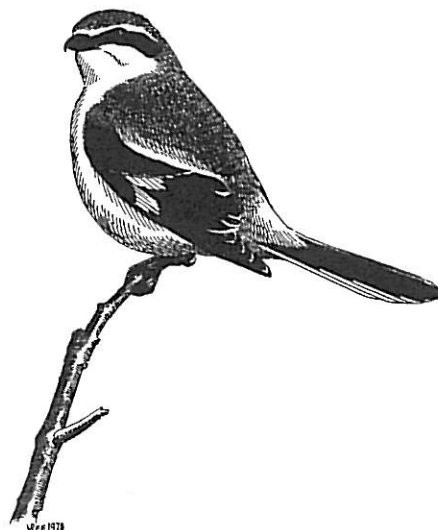

Varsler *Lanius excubitor*

Global utbredelse

Varsleren er utbredt i store deler av Eurasia, Nord-Amerika, Nord-Afrika og på den arabiske halvøy. Den mangler i Storbritannia og Island.

Norsk utbredelse og habitatvalg

I Norge er varsleren knyttet til høyereliggende, åpen barskog og myrskog fra Agder-fylkene til Finnmark, men fra Stavanger til Stadlandet er det kun gjort enkelte, spredte funn. Varsleren er også fåtallig rundt Oslofjorden, og i de tre nordligste fylkene er den begrenset til de indre deler.

Varsleren finnes ikke i tett skog. Selv om den aldri er spesielt tallrik, er den en karakterfugl i halvåpen myrfuruskog med krokete og spredtstilte trær. Den hekker imidlertid også i ren bjørkeskog. På Østlandet utnytter varsleren også hogstflater med spredtstilte frøtrær som hekkebiotop.

Vinterstid utnytter varsleren områder som gir rike muligheter for jakt på smågnagere og småfugler. Kulturlandskapets beitemarker, og buskland omkring våtmarker og fuktenger er trolig de beste vinterområdene for varsler i Skandinavia.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Varsleren har økt sin utbredelse i Skandinavia i forhold til det som var kjent omkring århundreskiftet. Arten ble tidligere betegnet som hjemmehørende i fjellskog. I Sverige ekspanderte varsleren sin utbredelse betydelig mot sør i løpet av noen få år på 1960-tallet (Olsson 1988). Den samme utvikling fant trolig sted i Øst-Norge. Her har varsleren blitt en regelmessig hekkefugl i mellomliggende barskogsområder, og den er funnet hekkende helt sør til Akershus og mot sørvest til Agderfylkene. En viss spredning mot sør og vest har også skjedd i forhold til det som er vist av Haftorn (1971).

Sannsynligvis ligger den norske hekkebestanden av varsler mellom 5000 og 10.000 par. I Sverige er antallet overvintrende fugler beregnet til å ligge mellom 4000 og 5000 individer (Olsson 1988). Antallet overvintrende varsler i Norge ligger høyst sannsynlig langt lavere enn dette tallet, fordi Norge på langt nær har så store arealer med snøbare vinterbiotoper for varsler som Sverige kan tilby. Sannsynligvis overvintre færre enn 1000 varsler i Norge.

Hekkebiologi

Varsleren bygger et forholdsvis stort reir av kvister og strå i en busk eller et tre. Reiret føres med fine strå og fjær. Hannens sang er lavmælt og pludrende, med enkelte fløytetoner. I mai-juni legger varsleren 4-7 egg, som hovedsakelig blir ruget av hunnfuglen. Ungene blir matet av begge foreldre, og forlater reiret etter 19-20 dager.

Varsleren fungerer som en ekte rovfugl. Den tar overveiende byttedyr på bakken, og firfisler, smågnagere og store insekter dominerer. Jakten foregår ved at varsleren sitter fritt oppe i et tre, eller på en utkikkspost hvor den kan speide etter bytte. Den bruker synet, og kan oppdage og slå ned på store humler på minst 90 meters avstand, og på smågnagere på minst 260 meters hold. Før vegetasjonen spirer om våren, jakter varsleren fra sittposter som er gjennomsnittlig omkring 8 meter over bakken. Når vegetasjonen vokser til, synker sikten, og varsleren setter seg på lavere jaktposter (Sonerud 1980). Varsleren kan også jakte ved å stille i luften som en tårnfalk, men dette er en energikrevende jaktform som sjelden brukes. Varsleren har problemer med å fange fugler, og i sommerhalvåret lykkes den best med jakt på uerfarne fugleunger. I vinterhalvåret er fuglejakt trolig en nødløsning under ekstreme værforhold som gjør småpattedyr lite fangbare.

Trekkforhold

Siden varslerens diett for en stor del omfatter virveldyr, kan den overvintre i Skandinavia til tross for at insekter ikke er tilgjengelig. Den krever imidlertid snøbare områder slik at den har lett tilgang på smågnagere. Varslerens nordgrense for overvintring i Skandinavia faller da også ganske godt sammen med snøgrensa. I Norge opptrer varsler i vinterhalvåret hovedsakelig langs kysten fra Rogaland til Østfold, men enkelte individer kan også overvintre i innlandet. Varsler ringmerket i Finland og Sverige er funnet igjen fra Tyskland og sørover i Europa. Funn av norskmerkede varsler tyder på at en del av den norske bestanden overvintre i Storbritannia.

Roar Solheim

Varsler *Lanius excubitor*

129 ● Konstatert hekking

75 ● Sannsynlig hekking

142 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

